

ПРО ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО ПРАВА

У статті представлена авторська концепція передумов формування нової галузі національного права – телекомунікаційного права. Розглянуто генезис нової галузі права – питання про процес виникнення і становлення певної якості у правовій реальності. Межею генезису нової галузі права є оформлення її як самостійної галузі права. Визначається, що головним змістом аналізу передумов є встановлення протиріч, які визначають зародження нової галузі права. Здійснено аналіз створення нової галузі права, що постає результатом синтезу загальних, безпосередніх та основних передумов. Доведено, що телекомунікаційне право як сформована галузь права являє собою систему, яка затребувана юридичною практикою і наукою адміністративного права. Наголошено, що головне призначення галузі права полягає у забезпеченні специфічним режимом правового регулювання – сукупністю особливих за природою та специфічних щодо юридичного змісту засобів правового характеру. З'ясовано, що телекомунікаційна сфера виходить із управлінського сектора і зараз являє собою окремий економічний сектор, здатний до самостійного розвитку, який можна порівняти з іншими провідними секторами економіки. І як самостійний напрям в економічній сфері він потребує спеціального правового регулювання. Визначено, що змінення технологічної інфраструктури доки не призвело до створення принципово нової сфери відносин в суспільстві. Проблематика дотримання авторських прав під час застосування глобальних мереж, проблема захисту приватного життя, проблеми електронного документообігу, проблеми використання цифрового підпису в електронних повідомленнях й решта сьогодишніх проблем щодо застосування мережі Інтернет й інших новітніх технологічних засобів – все це не є новими проблемами, а всього лише нове звучання старих. Зроблено висновок, що виникнення новітніх галузей права постає потребою сучасного суспільства, що спричинено процесом розвитку відносин на ринку, а також науково-технічним прогресом. Але створенню нових галузей права заважає домінуюча концепція, яка присутня у сучасній юриспруденції про існування тільки основних правових галузей.

Ключові слова: галузь права, телекомунікаційне право, метод правового регулювання, телекомунікаційні послуги.

The article presents the author's concept of the prerequisites for the formation of a new branch of national law - telecommunications law. The genesis of a new branch of law – the question of the process of emergence and becoming of a certain quality in the legal reality – is considered. The boundary of the genesis of a new branch of law is to design it as an independent branch of law. It is determined that the main content of the analysis of the prerequisites is the establishment of contradictions that determine the birth of a new branch of law. An analysis of the creation of a new branch of law resulting from the synthesis of general, direct and basic prerequisites is carried out. It is proved that telecommunication law as a formed branch of law is a system that is required by legal practice and science of administrative law. It is emphasized that the main purpose of the field of law is to provide a specific regime of legal regulation - a set of special legal and nature-specific means of legal nature. It has been found that the telecommunications sector is emerging from the management sector and is now a separate economic sector capable of self-development, comparable to other leading sectors of the economy. And as

an independent direction in the economic sphere, it requires special legal regulation. It is determined that the change of technological infrastructure has not yet led to the creation of a fundamentally new sphere of relations in society. Copyright issues in the use of WANs, privacy issues, electronic document management issues, digital signage issues in e-mails, and other current problems with the use of the Internet and other advanced technology - they cannot be called new problems, only new sound old problems. It is concluded that the emergence of the newest branches of law is a need of modern society, which is caused by the process of development of relations in the market, as well as scientific and technological progress. But the creation of new branches of law is hindered by the dominant concept that is present in modern jurisprudence on the existence of only the basic legal branches.

Key words: *branch of law, telecommunication law, method of legal regulation, telecommunication services.*

Вступ. Наразі виникає потреба в науковій оцінці процесів формування громадського суспільства й будівництва правової держави та внесення змін в основу будови українського права, що має супроводжуватися змістовними, структурними й функціональними змінами в національному праві. Багато дослідників звертали увагу на те, що пануюча концепція системи права, представлена у численних наукових дослідженнях, явно не відповідає сучасним потребам. Уявляється, що питання щодо цієї концепції потребує нових уявлень та підходів з урахуванням правових реалій сучасного суспільства та характеру суттєвих змін, що відбуваються.

Стан дослідження. Питання про виокремлення нових галузей права нині є дуже актуальним в юридичній науці. Із приводу цього точаться численні дискусії між провідними ученими юристами [1, с. 57]. В основі роботи міститься опрацювання робіт таких науковців, як Ю.В. Волков, Е.Е. Девяткин, Р.М. Дудник, А.В. Єфанов, С.С. Єсімов, А.С. Клементьєв, В.А. Копилов, Р.Д. Ляшенко, Т.Є. Мураховська, В.С. Никифоров, Ю.І. Остапенко, Н.В. Разуваєв, Ю.А. Свірчевська, А.А. Фатянов, Н.А. Хохлачев, С.Є. Чаннов [1–20].

Об'єктом дослідження визначаємо концепцію існування окремого виду суспільних відносин у сфері телекомунікації, що потребують спеціального правового регулювання та, відповідно, генезису створення телекомунікаційного права в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження передумов формування адміністративно-телекомунікаційного права.

Результати дослідження. Головне призначення галузі права полягає у забезпеченні специфічним режимом правового регулювання – сукупністю особливих за природою та специфічних щодо юридичного змісту засобів правового характеру.

Слушною видається пропозиція Н.В. Разуваєва щодо застосування аксіологічного (прагматичного) підходу як критерію розмежування галузей права, зважаючи на те, що «своєрідність будь-якої галузі права виявляється і в тому, що кожній із них належить свій набір найважливіших юридичних цінностей у якісно своєрідному співвідношенні» [2, с. 54].

Такі критерії, як єдність предмета та методу правового регулювання, є недостатніми для розмежування окремих галузей права, відокремлення нових самостійних галузей.

Питання щодо генезису нової галузі права – це питання про процес виникнення і становлення певної якості у правовій реальності. Межею генезису нової галузі права є оформлення її як самостійної галузі права.

Натепер у вітчизняній юриспруденції можна вважати загальноприйнятим визначення галузі права, під якою розуміється об'єктивно сформована всередині єдиної системи права у вигляді її відокремленої частини групи правових інститутів і норм, які регулюють якісно однорідні відносини в суспільстві на основі певних принципів і специфічних методів, через що вона здобула відносну самостійність, стійкість і автономність функціонування [3].

Якщо здійснити аналіз базового визначення галузі права, то із нього випливає, що ознаками галузі права є такі характеристики:

- а) наявність відповідної сфери суспільних відносин;
- б) наявність певної єдності у даного комплексу суспільних відносин;
- в) наявність об'єктивно зумовленого інтересу у самостійному регулюванні цього комплексу відносин;
- г) наявність певного специфічного методу регулювання цього комплексу відносин.

Але цих загальних характерних рис замало, аби здійснити виокремлення нової галузі права, адже їм притаманна наявність суб'єктивного характеру, оскільки вони досить нечіткі. Є позиція з приводу того, що специфіка предмета регулювання правового характеру галузі не вичерпується тільки вимогою особливої форми або методу регулювання правового характеру. Специфіку можна відшукати і в такому змісті регулювання правового характеру, що не може бути охопленим загальними нормами інших галузей права, а вимагає формулювання самостійних норм, що спрямовано на застосування цієї сукупності юридичних норм. Таким чином, щоб утворилась нова галузь права, необхідно мати власну «загальну частину», інакше це утворення не може вважатися галуззю права.

Незважаючи на все перераховане, головним системоутворюючим фактором для нової галузі права вважається предмет правового регулювання. Це основний, але не єдиний чинник, його можна розуміти як об'єктивну потребу суспільства в особливому режимі правового регулювання вказаної групи суспільних відносин. На цю необхідність впливають усі сторони суспільних відносин, але головні з них – соціально-економічні та політичні [4, с. 56].

Наявний у межах наукової літератури перелік передумов для формування галузей права пропонується збільшити й закріпити в такому вигляді:

1) наявність повторюваних відносин в суспільстві, що можуть стати об'єктом зовнішнього контролювання (колу суспільних відносин мають бути притаманні своєрідність, однорідність й багатогранність);

2) необхідність соціального характеру комплексного регулювання даних правовідносин (ці відносини в суспільстві повинні торкатися інтересів більшості правових суб'єктів й бути актуальними у певних умовах життя суспільства, яке гарантує законодавчий розвиток);

3) існування інтересу та підтримки державного характеру даних відносин (чи підтримки їхнього захисту);

4) узагальнення та утворення нормативів поведінки суспільства.

Галузь права формується завдяки виокремленню (з однієї або із декількох галузей) й переродженню. Переродженням галузі постає певний шлях зародження нової галузі, поглинаючи й трансформуючи вже наявну галузь із доповненням значної кількості нових правових норм. Виокремлення та переродження галузі може здійснюватися на базі нових відносин суспільства чи на базі актуалізації вже наявних. Розподіл шляхів зв'язування демонструє походження основної частини норм галузі права, розкриваючи генетичні зв'язки всередині права.

Етапами формування нових галузей права є:

- прийняття норм права, які регулюють нові відносини суспільства чи їхній новий аспект;
- об'єднання вказаних норм у правові інститути;
- створення правових інститутів комплексного характеру;
- зародження нових правових положень завдяки інститутам права;
- створення складного міжгалузевого правового інституту;
- зародження нових норм складним міжгалузевим інститутом;
- становлення та розвиток нової галузі права [5, с. 15].

Напрямок майбутніх наукових досліджень у цій площині зображується з'ясуванням характерних рис становлення комплексних галузей права в умовах сьогодишнього розвитку національної правової та законодавчої систем [16, с. 46].

Таким чином, створення нових галузей права є потребою сучасності, що спричинено розвитком ринкових відносин, науково-технічним прогресом. Тому розподіл права на нові галузі надасть змогу ефективніше регулювати правові відносини у відповідних сферах діяльності [4, с. 62].

Перед розглядом основних тенденцій, що зумовили формування адміністративно-телекомунікаційного права, відмітимо, що адміністративне право як галузь права визначає не лише систему норм права, регулюючі відносини суспільства, які виникають у межах процесу організації, а і здійснення виконавчої влади. Правові положення адміністративного права визначають статус управлінських органів, регламентують їх діяльність у межах сфери управління, способи гарантування законності в управлінні державою, особливості регулювання відносин суспільства в межах економічної, політичної, соціально-культурної й інших сфер, а також відносини, що пов'язані із внутрішньою організацією діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та використанням адміністративного примусу за випадків здійснення адміністративних правопорушень, реалізацією і захистом прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади.

Однак дедалі більш дискусійним стає визначення предмета адміністративного права. Відповідно до стверджень науковців збереження провідного, визначального місця у тлумаченні

предмета адміністративного права за управлінськими відносинами означає подальше збереження й консервацію традицій колишньої радянської адміністративно-правової науки.

Твердження, що відносини влади зароджуються в момент управління державного характеру й адміністративної діяльності державних органів, коли вони здійснюють взаємодію між собою, а також втілюють у життя законодавчі повноваження, передбачені щодо регулювання тих чи інших відносин в суспільстві, залишається беззаперечним.

Втрата нормального розуміння перспективи розвитку процесів передачі інформації зумовлена сьогоденною різноманітністю інформаційно-телекомунікаційних послуг, постійним розвитком технічних приладів, які застосовуються, відсутністю системного й детального забезпечення правовими нормами законодавства вказаної сфери. Через велику кількість прогалин та масштабу певних інститутів в межах системи інформаційного й телекомунікаційного права, так само, як і через значну колізійність законодавства, є значне відставання від поступу науково-технічного розвитку [7].

Можливість формування телекомунікаційного права в єдиний блок висловлювалася ще у 70–80-ті роки ХХ століття, разом із винаходом електронно-обчислювальних машин й автоматизованих систем управління.

Телекомунікаційне право прийнято виділяти в науковій й освітніх сферах сучасними зарубіжними дослідниками. Так, наприклад, на думку Д. Кахіра, інформаційним правом є проміжне між приватним і публічним. Розмежовуючи приватну і публічну сфери інформаційного права, вчений відніс телекомунікації й Інтернет до послуг зв'язку в межах публічної сфери інформаційного права [9].

Вплив на формування спеціалізації бізнес-формувань здійснює безпосередньо зарубіжна практика використання телекомунікаційного законодавства.

Телекомунікаційне право як навчальна дисципліна викладається у великій кількості багатьох юридичних вузів США, Англії, Австралії, Японії, Франції, Канади. Крім телекомунікаційного законодавства, наявні також і особливі навчальні курси щодо вивчення середовища телекомунікаційного характеру з юридичного погляду [8, с. 172]. Телекомунікаційне право в світі активно розвивається з 80-х років минулого століття й офіційно викладається з 1998 року в Азії, Австралії, США, Європі, Африці [9, с. 5].

Телекомунікаційна сфера як колишній об'єкт адміністративних правовідносин починаючи з 1980-х років в найбільш розвинених країнах стала об'єктом приватизації.

Що стосується адміністративно-правових механізмів, то вони продовжують відігравати істотну роль у правовому регулюванні галузі. Так, за останній час було прийнято кілька редакцій базового закону «Про зв'язок», а потім і прийнято зовсім новий закон «Про телекомунікації» та велику кількість постанов Уряду з питань надання послуг зв'язку, побудови і введення в експлуатацію мереж зв'язку, а також з питань нагляду та контролю суб'єктів у галузі зв'язку.

В.А. Копилов зазначив, що «телекомунікаційне право – складова частина цілого, що називається інформаційним правом» [10, с. 82]. Аналогічної позиції дотримується і С.С. Чаннов [11, с. 15]. А.А. Фат'янов наголошує на необхідності ув'язки інформації «з технологічними методами її обробки і фіксації» [12, с. 80–81], наприклад, в каналі зв'язку, в пам'яті телефону. З числа західних досліджень можна виділити позицію Д. Кахіра [13]. Розмежовуючи приватну і публічну сфери інформаційного права, він відносить телекомунікації та Інтернет до послуг зв'язку в складі публічної сфери інформаційного права. Мають місце дослідження про формування телекомунікаційних відносин в процесуальних галузях [14].

Предметна сфера телекомунікаційного права продовжує формуватися, вона характеризується особливим правовим режимом і охоплює відносини різних суб'єктів протягом усього циклу: від проектування мережі зв'язку до надання послуг [15].

Історія розвитку телекомунікацій пов'язана з винаходом телеграфу (1774 г.), телефону (1876 г.), радіо (1895р.), телебачення (1923 р) і комп'ютера (1937–1943 рр.). Сучасні засоби телекомунікацій в поєднанні з інформаційними технологіями формують передумови нової економіки і пов'язані з нею суспільні відносини, а високий рівень розвитку сфери телекомунікацій став одним з ключових факторів успішного соціально-економічного розвитку багатьох країн [16, с. 56].

Ослаблення ідеологічного тиску в науковій сфері призвело (не завжди обгрунтовано) до забуття факторів взаємовпливу економіки і права. Виділення самостійної галузі права практично всі сучасні навчальні правові курси і навчальні посібники пов'язують винятково з предметом і методом. Телекомунікаційне право тільки формується та володіє багатьма з перерахованих ознак і вимагає дослідження відносин з урахуванням економічних передумов. Вони можуть бути розглянуті як

в «прямому напрямку», коли на основі статистичних показників виділяється область відносин, яка вимагає регулювання, так і в «зворотному напрямку», коли виявляється область відносин, з якою не справляється «традиційне» право, і досліджуються економічні передумови відносин, умови формування, і формується модель необхідного правового регулювання [17, с. 27–28].

Дослідження економічних передумов стосовно процесів формування, розвитку і зміни телекомунікаційного права не суперечить і теоретичним правовим положенням. Відомі теоретики права Н.І. Матузов і А.В. Малько відмічають таке: «Для створення самостійної галузі права мають значення такі умови:

- а) ступінь своєрідності тих чи інших відносин;
- б) їх питома вага;
- в) неможливість врегулювати виниклі відносини з допомогою норм інших галузей;
- г) необхідність застосування особливого методу регулювання» [18].

З цієї цитати для розгляду економічних підстав права є важливим підкреслити саме питому вагу відносин в суспільстві. Питання про оцінку питокої ваги того чи іншого виду відносин, ймовірно, вирішується на основі статистичних досліджень (економічних показників).

На цей момент наявність стійкого тренду на розвиток телекомунікаційної сфери підтверджується як у всьому світі, так і в Україні. Телекомунікаційна сфера виходить із управлінського сектора і зараз являє собою окремий економічний сектор, здатний до самостійного розвитку, який можна порівняти з іншими провідними секторами економіки. І як самостійний напрям в економічній сфері він потребує спеціального правового регулювання.

Попередні висновки не суперечать дослідженням вчених-економістів. Розглянемо окремі роботи з безлічі (більше 200) робіт, присвячених питанню взаємного впливу економічної та соціальної сфер.

Так, В.В. Панов [20], досліджуючи в тимчасовому контексті питання про ставлення країн до інформаційного суспільства загалом, стверджує, що США вступили в постіндустріальний період свого розвитку в 1956–1960 рр. А інформаційним суспільством США стали в 1974 році; Фінляндія вступила в постіндустріальне суспільство на 20 років пізніше США – в 1980 році; динаміка статистичних показників України свідчить лише про процес переходу нашої країни до етапу постіндустріального розвитку. Однак поділ галузі зв'язку на пошту і телекомунікації в нашій державі є.

Г.К. Чугунов, розглядаючи в дисертаційному дослідженні ринок телекомунікаційних послуг як умову підвищення якості життя населення, пропонує розширити систему критеріїв оцінки якості життя населення шляхом впровадження в неї критеріїв забезпеченості населення телекомунікаційними послугами (телефонний зв'язок, фіксований і мобільний зв'язок, Інтернет); законодавчо закріпити можливість роботи на ринку мобільного зв'язку операторів віртуальної мобільної мережі, можливість зміни абонентом мобільного зв'язку його оператора без втрати номера, лібералізувати ринок фіксованого зв'язку шляхом надання альтернативним операторам доступу до кабельних мереж монополістів з метою забезпечити можливість вибору абонентом оператора фіксованого зв'язку; виділяти більшу кількість радіочастот для компаній-операторів, що надають послуги зв'язку населенню [21].

А.В. Єфанов у процесі дисертаційного дослідження сфери телекомунікацій за період з 1990 по 2007 роки робить висновки, які належать переважно до правової сфери. Він вважає за доцільне формування незалежного регулятора галузі на базі Федеральної служби з нагляду в сфері зв'язку з передачею всіх функцій регулювання, в тому числі функцій регулювання тарифів для кінцевих користувачів; скорочення видів ліцензій та послуг, що підлягають регулюванню; реформування системи регулювання і ряд інших пропозицій [22].

У 1991 році Ю.М. Батурін ввів термін «телекомунікаційне право» й відмітив, що не дивлячись на усі умовності теоретичної проблематики, визначення самостійних галузей права в межах системи права, таких як телекомунікаційне право, право Інтернету й інші подібні визначення самостійних правових галузей, ще не може існувати. Така термінологія може та вже застосовується, однак без відповідного юридичного аналізу певних проблем.

Висновки. Змінення технологічної інфраструктури доки не призвело до створення принципово нової сфери відносин в суспільстві. Проблематика дотримання авторських прав під час застосування глобальних мереж, проблема захисту приватного життя, проблеми електронного документообігу, проблеми використання цифрового підпису в електронних повідомленнях й решта сьгоднішніх проблем щодо застосування мережі Інтернет й інших новітніх технологічних засобів – все це не нові проблеми, а всього лише нове звучання старих.

Виникнення новітніх галузей права постає потребою сучасного суспільства, що спричинено процесом розвитку відносин на ринку, а також науково-технічним прогресом. Але створенню нових галузей права заважає домінуюча концепція, яка присутня у сучасній юриспруденції про існування тільки основних правових галузей. Вчені, що підтримують цю концепцію, категорично відкидають імовірність існування певних вторинних, комплексних галузей права. Наявна традиційна конструкція галузей права гальмує комплексне наукове вивчення нових правових відносин суспільства. Негативне ставлення до виділення нових галузей права призводить до вакууму у межах сфери спеціальних досліджень правового характеру і, як наслідок, до браку фахівців, які володіють знаннями у даних галузях права [1, с. 66].

Однак розподіл права на нові галузі може надати змогу ефективніше регулювати правові відносини у відповідних сферах діяльності, саме сфера, що регулюється телекомунікаційним правом, буде предметом наших подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Дудник Р.М. Галузева диференціація українського права: поняття, рівні і тенденції розвитку : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2016.
2. Разуваев Н.В. Правовая система и критерии отраслевой дифференциации права. *Правоведение*. 2002. № 3 (242)
3. Свірчевська Ю.А. Сутність енергетичної безпеки країни та чинники, що на неї впливають. с. 34. URL: <http://www.geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/042svirch.pdf>.
4. Дудник Р.М. Галузева диференціація українського права: поняття, рівні і тенденції розвитку : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2016. с. 58–60.
5. Мураховська Т.Є. Формування нових галузей в системі права України : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Харків, 2011. с. 15
6. Ляшенко Р.Д. Проблемні питання формування нових галузей права. URL: http://xn--e1aaifpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_4_10.pdf.
7. Остапенко Ю.І. Система телекомунікаційних відносин в Україні: питання господарсько-правового забезпечення. *Юрист України*. 2013. № 1. С. 71–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2013_1_12.
8. Єсімов С.С. Телекомунікаційне право як одна з частин інформаційного права. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 10. С. 172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_40.
9. Волков Ю.В. Основы телекоммуникационного права: Учебное пособие. Издатель Волков Ю.В. Екатеринбург. 2011. с. 5.
10. Копылов В.А. Информационное право. Москва, 2002. С. 82.
11. Чаннов С. Е. Информационное право России : учебник для вузов. Москва, 2004. С. 15.
12. Фатьянов А.А. К вопросу о формировании отрасли «Информационное право». *Безопасность информационных технологий*. 1998. № 3. С. 80–81.
13. Cahir J. Understanding Information Laws: A Sociological Approach. *The Journal of Information, Law and Technology (JILT)* 2002 (3). URL: <http://elj.warwick.ac.uk/jilt/02-3/cahir.html>.
14. Клементьев А.С. Телекоммуникационное обеспечение уголовного процесса : автореф. дисс... кандидат юрид. наук. Владимир, 2007. С. 8–9.
15. Волков Ю.В. О предмете телекоммуникационного права. *Правовые понятия и категории в контексте информационного права : материалы теоретического семинара по информационному праву*. Москва, ИГиП РАН, 2006. С. 121–129.
16. Телекоммуникационное право: учебное пособие. Екатеринбург. 2008. 56 с. Телекоммуникации в обществе. URL: http://www.telecomlaw.ru/studyguides/UP_TLKLaw_08.htm.
17. Волков Ю.В. Экономические предпосылки телекоммуникационного права. *Вестник Уральского института экономики, управления и права*. – 2011. № 2. С. 27–28. URL: <http://elibrary.ru/download/46795632.pdf>.
18. Теория государства и права : курс лекций / Под ред Н.И. Матузова и А.В. Малько. Москва : 2006. С. 396.
19. Панов В.В. Государственное регулирование инвестиционной деятельности предприятий в сфере телекоммуникаций : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2007. С. 12.

20. Панов В.В. Государственное регулирование инвестиционной деятельности предприятий в сфере телекоммуникаций : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2007. С. 12.

21. Чугунов Г.К. Развитие рынка телекоммуникационных услуг как условие повышения качества жизни населения : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2008. С. 11–15.

22. Ефанов А.В. Развитие телекоммуникационного рынка и проблемы совершенствования его регулирования : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2008. С. 18–19.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.3-1.45>

ЯРМАКІ Х.П.

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Стаття присвячена розгляду такої категорії, як «адміністративні процедури». Адміністративні процедури з двохтисячних років були і залишаються предметами наукових інтересів таких вітчизняних вчених-адміністративістів: В. Авер'янова, Ю. Битяка, В. Бевзека Є. Демського, І. Коліушка, А. Комзюка, О. Кузьменко, О. Миколенка, Р. Мельника, О. Рябченко, С. Стеценка, В. Тимошука тощо. Проте у сучасній правовій науці розуміння поняття «адміністративна процедура» безпосередньо пов'язується з відповідним тлумаченням поняття «адміністративний процес». Отже, аналіз сутності та ознак адміністративної процедури залежить від визначення співвідношення даного поняття з такими суміжними правовими категоріями, як «юридичний процес», «бюджетний процес», «адміністративний процес» та «адміністративні провадження».

Попри значні здобутки вчених, більш ґрунтовного вивчення потребує питання особливостей адміністративної процедури, визначення її поняття та співвідношення з іншими видами адміністративних проваджень взагалі та юридичним процесом зокрема. Здійснення адміністративних процедур регламентоване багатьма законодавчими та підзаконними актами – законами України «Про громадянство України», «Про громадські об'єднання», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про імміграцію», «Про стандартизацію», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про адміністративні послуги», а також низкою інших нормативно-правових актів, тому адміністративні процедури мають свої особливості, а порядок їх здійснення залежить від сфери публічного управління, в якій вони реалізуються.

Адміністративна процедура як складова частина адміністративного процесу, який є складником юридичного процесу, – це урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію ними своїх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами та їх організаціями і не пов'язана з розглядом спорів або застосуванням заходів примусу.

Адміністративні процедури, що здійснюються органами публічного управління у взаємовідносинах з фізичними та юридичними особами, можна розділити на сім видів: 1) щодо надання прав; 2) пов'язані із забезпеченням виконання фізичними та юридичними особами своїх обов'язків; 3) ліцензійно-дозвільні; 4) реєстраційні; 5) з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб; 6) контрольно-наглядові; 7) процедури державного заохочення. Більшість із зазначених видів адміністративних процедур, крім процедур з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб, контрольно-наглядових та процедур державного заохочення, реалізуються в процесі надання адміністративних послуг. У статті